

Ewa BIEN

Politechnika Częstochowska, Wydział Inżynierii i Ochrony Środowiska
ul. Brzeźnicka 60a, 42-200 Częstochowa

Źródła finansowania gospodarki odpadami w gminach województwa śląskiego

Jakość środowiska naturalnego ma ogromny wpływ na standard życia społeczeństwa oraz na zadowalający wzrost gospodarczy. Zgodnie z polityką ekologiczną państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do 2016 roku, potrzeby na realizację celów ekologicznych w kraju są wciąż ogromne i kształtują się średnio rocznie na poziomie 16 miliardów złotych. Na działania dotyczące gospodarki odpadami zapotrzebowanie to wynosi średnio rocznie 1,4 miliarda złotych. Istotne jest zatem, aby w jak najbardziej efektywny sposób wykorzystać dostępne środki finansowe na te działania. Dzięki środkom krajowym oraz funduszom, jakie Unia Europejska przeznaczyła na okres 2007-2013 w ramach poszczególnych programów, Polska ma ogromną szansę na poprawę stanu środowiska naturalnego, szczególnie na obszarach silnie zdegradowanych, do których należy województwo śląskie. Województwo to plasuje się na niechlubnym pierwszym miejscu pod względem ilości wytwarzanych odpadów przemysłowych w Polsce oraz na drugim miejscu po województwie mazowieckim pod względem ilości powstałych odpadów komunalnych. Fakt ten wynika w dużej mierze z charakterystyki tego województwa, które jest regionem głównie przemysłowym o najwyższym w Polsce wskaźniku urbanizacji. Tym niemniej podstawowy problem tkwi w niewystarczającej ilości instalacji do unieszkodliwiania odpadów. Dlatego tak ważna jest świadomość w gminie możliwych źródeł finansowania inwestycji ekologicznych oraz umiejętne korzystanie z tych zasobów, które stwarzają szansę na zmiany, a tym samym osiągnięcie znacznej poprawy stanu środowiska naturalnego.

Słowa kluczowe: finansowanie, gospodarka odpadami, gmina

Wstęp

System finansowania ochrony środowiska, w tym również gospodarki odpadami, podlega ciągłemu doskonaleniu. Można powiedzieć, że jest on wypadkową wielu zmian, jakie dokonują się w gospodarce i decydują o jego obecnym kształcie. Tym niemniej do podstawowych źródeł finansowania inwestycji ekologicznych w gminach należą środki własne samorządów, krajowe fundusze i fundacje, instytucje finansowe oraz fundusze unijne. Samorządy terytorialne nie są bowiem w stanie tylko ze środków własnych realizować potrzeb inwestycyjnych wynikających z opracowanych Gminnych Planów Gospodarki Odpadami. Istotny wpływ na wdrażanie GPGO mają przede wszystkim zewnętrzne źródła finansowania. Szczególną rolę odgrywa tutaj pieniądź pozyskiwany w formie dotacji, który nie stanowi dodatkowego obciążenia dla społeczności lokalnej. Zapotrzebowanie na środki finansowe dotyczące działań w zakresie gospodarki odpadami w województwie śląskim jest ogromne. Jak wynika z Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa

Śląskiego, szczególnie istotny problem stanowi brak wystarczającej ilości instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów w gminach oraz wciąż niewielki postęp w selektywnym zbieraniu odpadów komunalnych. Celem pracy jest analiza dostępności środków finansowych w województwie śląskim na działania konieczne do zrealizowania w gminach w zakresie gospodarki odpadami oraz przedstawienie procedury postępowania inwestycyjnego o charakterze uniwersalnym jako drogi w poszukiwaniu środków finansowych na realizację przedsięwzięć ekologicznych.

1. Zarządzanie odpadami w gminach

Zgodnie z podziałem administracyjnym kraju, gmina jest najniższym, a zarazem najważniejszym szczeblem w strukturze zarządzania ekologicznego. Na władzach gmin spoczywa obowiązek dbania o stan środowiska naturalnego, utrzymanie czystości i porządku w gminach, a tym samym poprawa jakości życia społeczności lokalnej [1]. Zgodnie z zasadą subsydiarności, decyzje ważne dla obywateli powinny być bowiem podejmowane na możliwie najniższym szczeblu, najbliżej osób, których one dotyczą. W zakresie gospodarki odpadami komunalnymi obowiązkowe zadania samorządu terytorialnego określa ustawa o odpadach. Do zadań własnych gminy należy przede wszystkim:

- a) zapewnianie objęcia wszystkich mieszkańców gminy zorganizowanym systemem odbierania wszystkich rodzajów odpadów komunalnych,
- b) zapewnianie warunków funkcjonowania systemu selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych,
- c) zapewnianie budowy, utrzymania i eksploatacji instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
- d) zapewnianie warunków ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania,
- e) inicjowanie i ułatwianie tworzenia punktów zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz wskazanie lokali, w których mogą być prowadzone te akcje [2].

Skala zjawisk mających negatywny wpływ na stan środowiska naturalnego w gminach województwa śląskiego jest nieporównywalnie wyższa niż w innych regionach kraju. Województwo śląskie jest najgęściej zaludnionym obszarem kraju, składającym się z 19 miast na prawach powiatu oraz 17 powiatów ziemskich skupiających 148 gmin [3]. Obszar ten jest regionem głównie przemysłowym o najwyższym w Polsce wskaźniku urbanizacji. Należy przy tym pamiętać, że ceną osiągnięcia wysokiego stopnia urbanizacji i rozwoju przemysłu są bardzo często nieodwracalne przeobrażenia środowiska naturalnego. Odnośnie do gospodarki odpadami, to województwo śląskie od wielu lat znajduje się na niechlubnym pierwszym miejscu pod względem ilości wytwarzanych odpadów przemysłowych w Polsce oraz na drugim miejscu pod względem ilości powstałych odpadów komunalnych. W 2008 roku na terenie województwa śląskiego zebrano 1358 tys. Mg odpadów komunalnych. Tym niemniej wartość ta jest o 13,5% mniejsza w stosunku do 2001 roku. Jednocześnie w analizowanym okresie w przeliczeniu na jednego

mieszkańca spadek ten wyniósł 27 kg. Trend zmian z ostatnich lat pokazuje tabela 1.

Tabela 1

Odpady komunalne w województwie śląskim w okresie 2001-2008, wg [4]

Odpady komunalne:	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
zebrane, tys. ton	1541	1441	1353	1304	1307	1380	1388	1358
zebrane, kg na osobę	319	304	287	277	278	295	298	292
zebrane selektywnie, tys. ton	21	20	33	39	46	73	86	97
unieszkodliwione, tys. ton	50	60	11	47	59	57	66	73

Poziom wytwarzanych odpadów komunalnych, choć ma trend spadkowy, jest wciąż wysoki. Szacuje się, że nadal blisko 19% ludności województwa śląskiego nie jest objęta zbiórką odpadów komunalnych [5]. Oznacza to, że odpady tych mieszkańców trafiają w sposób niekontrolowany do środowiska. Może przy tym cieszyć fakt, że z roku na rok zwiększa się, w całości zbieranych odpadów komunalnych, ilość odpadów segregowanych oraz unieszkodliwianych (tab. 1). Tym niemniej wielkości te są nadal znikome w stosunku do wytwarzanych odpadów komunalnych. Zdecydowana większość z nich, bo blisko 90%, trafia wciąż na składowiska, które również wymagają koniecznych inwestycji. Obecnie na terenie województwa śląskiego funkcjonuje 39 składowisk odpadów komunalnych, należących do grupy składowisk innych niż niebezpieczne i obojętne. Spośród tych instalacji blisko 20% obiektów jest przeznaczonych do zamknięcia w ciągu dwóch najbliższych lat [3]. Dzięki środkom krajowym oraz funduszom, jakie Unia Europejska przeznaczona w ramach poszczególnych programów na działania dotyczące ochrony środowiska, w tym na gospodarkę odpadami, Polska ma ogromną szansę na poprawę stanu środowiska naturalnego, szczególnie na takich obszarach, jak województwo śląskie. Wiele jednak jeszcze zostało do zrobienia, bo choć pozytywne efekty działań ostatnich lat są widoczne, to są wciąż niewystarczające.

2. Dostępne źródła finansowania gospodarki odpadami w gminie

Potrzeba realizacji określonych działań z zakresu gospodarki odpadami wymaga sprawnie funkcjonującego systemu finansowania. Celem tej analizy jest określenie realności wykonania zamierzonych w gminach przedsięwzięć ekologicznych pod kątem możliwości ich sfinansowania przy dostępnych w gospodarce źródłach. Koszty inwestycji dotyczące gospodarki odpadami mogą być pokrywane z takich źródeł, jak: środki własne budżetu gminy, pożyczki i dotacje z funduszy - WFOŚiGW w Katowicach, komercyjne kredyty bankowe, preferencyjne kredyty bankowe, emisja obligacji komunalnych oraz dotacje ze źródeł unijnych.

Środki własne budżetu gminy są podstawowym, a zarazem najtańszym źródłem finansowania inwestycji. W tym przypadku konieczne jest jednak wcześniejsze zaplanowanie tych wydatków w budżecie gminy. Tym niemniej finanse te są zazwy-

czaj niewystarczające na kosztowne inwestycje ekologiczne i konieczne jest pozyskiwanie środków dodatkowych z zewnątrz.

Źródłem wspomagającym w dużym stopniu projekty ekologiczne w gminach bardzo często są Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach, będący jednocześnie samorządową osobą prawną, wspiera inwestycje pozwalające na osiągnięcie standardów ochrony środowiska oraz wypełnienie zobowiązań akcesyjnych. Ponadto wspomaga projekty korzystające ze środków Funduszu Spójności i Funduszy Strukturalnych przede wszystkim z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Osiągnięcie długoterminowych celów środowiskowych województwa śląskiego, zmierzających do minimalizacji ilości powstających odpadów, wzrostu ich wtórnego wykorzystania i bezpiecznego składowania pozostałych odpadów, możliwe jest we współpracy z WFOŚiGW w Katowicach, który przeznaczając środki finansowe na działania dotyczące gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi w ramach Priorytetu 2. Kierunki działań w ramach tego priorytetu na rok 2010 prezentuje tabela 2.

Tabela 2

Gospodarka odpadami - cele i priorytetowe kierunki działań dofinansowywane przez WFOŚiGW w Katowicach, wg [6]

Cele krótkookresowe	Priorytetowe kierunki działań
1. Ograniczenie obciążenia środowiska odpadami	1.1. Realizacja inwestycji zgodnych z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami
	1.2. Realizacja zadań ograniczających i zapobiegających powstawaniu odpadów
	1.3. Realizacja zadań służących wykorzystaniu odpadów
	1.4. Realizacja zadań służących unieszkodliwianiu odpadów (z wyłączeniem budowy, rozbudowy i modernizacji składowisk odpadów)
	1.5. Pokrywanie kosztów zagospodarowania odpadów z wypadków, zgodnie z obowiązkiem ustawowym
	1.6. Współfinansowanie zadań z zakresu gospodarki odpadami uzyskujących dofinansowanie ze środków zagranicznych
2. Zapewnienie bezpiecznego dla środowiska składowania odpadów	2.1. Budowa, rozbudowa i modernizacja składowisk odpadów w ramach Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego
	2.2. Usuwanie i unieszkodliwianie azbestu
	2.3. Likwidacja zagrożeń środowiskowych powodowanych zdeponowaniem niebezpiecznych odpadów
	2.4. Zamykanie składowisk odpadów
	2.5. Likwidacja mogilników i magazynów przeterminowanych środków ochrony roślin oraz „dzikich wysypisk”

WFOŚiGW w Katowicach posiadający osobowość prawną ma zdolność do dofinansowywania przedsięwzięć środowiskowych zarówno w formie pożyczki, jak i dotacji. W zależności od efektów ekologicznych zadania oraz możliwości finansowych Funduszu dofinansowanie pożyczki może stanowić do 80% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia. Wartość ta jest na tym samym poziomie w przypadku łączenia w jednym zadaniu pożyczki z dotacją. Z kolei w przypadku zadań polegających na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu odpadów zawierających azbest z obiektów budowlanych dofinansowanie może wynieść nawet do 100% kosztów kwalifikowanych [7].

Fundusz udziela pożyczek, stosując preferencyjne oprocentowanie o charakterze zmiennym na poziomie 0,6 stopy redyskonta weksli, lecz nie mniej niż 3% w stosunku rocznym. Okres spłaty takiej pożyczki jest nie krótszy niż 2 lata i nie dłuższy niż 15 lat od daty zakończenia zadania, w tym okres karencji, nie dłuższy niż 12 miesięcy. Ponadto spłata pożyczki rozpoczyna się nie wcześniej niż 3 miesiące po wynikającym z umowy terminie zakończenia zadania. Dodatkową korzyścią dla gminy z tego źródła finansowania jest możliwość umorzenia części pożyczki na wniosek pożyczkobiorcy, jeżeli:

- zadanie zostało zrealizowane w terminie umownym,
- zostały osiągnięte efekty ekologiczne i rzeczowe,
- spłacono co najmniej 50% wykorzystanej pożyczki w terminach określonych w umowie,
- pożyczkobiorca wywiązuje się z obowiązku wnoszenia opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych,
- pożyczkobiorca zobowiąże się przeznaczyć umorzoną kwotę na nowe zadanie ekologiczne [7].

W przypadku zasad przyznawania dotacji to WFOŚiGW w Katowicach dofinansowuje zadania pozainwestycyjne do 100% kosztów kwalifikowanych, a w przypadku zadań inwestycyjnych wielkość ta wynosi do 50% tych kosztów. Preferencyjnie dla zadań polegających na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu azbestu z obiektów służby zdrowia, oświaty i opieki społecznej możliwe jest przyznanie dotacji do 60% kosztów kwalifikowanych zadania. Dotacje w ramach działań dotyczących gospodarki odpadami mogą być udzielane na takie zadania, jak:

- a) likwidacja zagrożeń środowiskowych powodowanych zdeponowaniem niebezpiecznych odpadów przez zakłady postawione w stan likwidacji bądź zlikwidowane,
- b) likwidacja mogilników i magazynów przeterminowanych środków ochrony roślin,
- c) usuwanie i unieszkodliwianie azbestu z obiektów służby zdrowia, oświaty i opieki społecznej [7].

Z analizy sprawozdań finansowych WFOŚiGW w Katowicach wynika, że Fundusz ten wspiera finansowo zadania z zakresu ochrony środowiska na poziomie średnio 360 milionów złotych w skali roku. Pomoc ta obejmuje zarówno wypłaty umów pożyczek i dotacji, a także wartość umorzeń pożyczek. Najwięcej środków

Fundusz wydatkuje głównie na działania inwestycyjne z zakresu ochrony powietrza, na poziomie 50%. Pomoc w zakresie gospodarki odpadami znajduje się na dalszym miejscu, tym niemniej kształtowała się ona w ostatnich latach na poziomie od 3% do blisko 9% rocznie. Szczegółowe informacje pokazuje tabela 3.

Tabela 3

Pomoc finansowa WFOŚiGW w Katowicach w latach 2005-2008, wg [8]

Środki WFOŚiGW w Katowicach przeznaczone na zadania:	2005	2006	2007	2008
	w mln złotych			
Ogółem: z zakresu ochrony środowiska	315,9	368,4	406,4	359,9
z zakresu gospodarki odpadami	27,9	10,7	14,6	26,2

Kolejnym istotnym źródłem finansowania przedsięwzięć ekologicznych, w tym również dotyczących gospodarki odpadami, są banki, które udzielają kredytów. Instytucje te sukcesywnie rozszerzają ofertę kredytową o kredyty na przedsięwzięcia ekologiczne oraz nawiązują współpracę z podmiotami angażującymi swoje środki w ochronę środowiska. W takim przypadku banki odgrywają rolę pośrednika między inwestorem a fundacją czy międzynarodową instytucją finansową. Często banki podejmują również kredytowanie z własnych środków, ale we współpracy z funduszami. W tym względzie znaczącą pozycję sektora bankowego w dziedzinie ochrony środowiska zajmuje Bank Ochrony Środowiska S.A. Bank ten współpracuje między innymi z Narodowym i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej, z niemieckim bankiem Kreditanstalt für Wiederaufbau, Bankiem Rozwoju Rady Europy oraz Europejskim Bankiem Inwestycyjnym [9]. Finansuje on między innymi zakup lub montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska w gminie. Warunki kredytowania obejmują wówczas maksymalnie do 100% kosztów urządzeń przy okresie kredytowania do 8 lat. Należy pamiętać, że oprocentowanie takiej inwestycji jest zmienne i ustalane na podstawie uchwały Zarządu BOŚ S.A., przy czym kredyty udzielone na zakupy tych urządzeń mogą być oprocentowane od 1% w skali roku [10]. Ponadto jako kierunek działań priorytetowych w zakresie gospodarki odpadami BOŚ S.A. udziela kredytów we współpracy z WFOŚiGW w Katowicach w ramach linii kredytowej o symbolu LG-3 na działania dotyczące demontażu, transportu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych [11]. Kredyty te przeznaczone są dla osób fizycznych, w tym prowadzących działalność gospodarczą, oraz wspólnot mieszkaniowych. Tym niemniej stanowią one istotne znaczenie dla realizacji zadań środowiskowych zapisanych w Planach Gospodarki Odpadami dla gmin. Warunki kredytowania stanowią:

- a) kwota kredytu do 90% całkowitych nakładów inwestycyjnych, lecz nie więcej niż 300 000 zł,
- b) okres spłaty kredytu do 7 lat od terminu zakończenia zadania, w tym okres karencji w spłacie kapitału do 12 miesięcy, licząc od terminu zakończenia zadania określonego w umowie kredytowej,

- c) okres realizacji zadania do 18 miesięcy od daty postawienia kredytu do dyspozycji kredytobiorcy,
- d) oprocentowanie - 0,6 stopy redyskonta weksli, lecz nie mniej niż 3,0% w stosunku rocznym, oraz prowizja przygotowawcza - 1,0% wartości przyznanego kredytu [12].

Z raportu ekologicznego BOŚ S.A. wynika, że od 1991 do 2008 roku bank ten uczestniczył w finansowaniu 853 projektów z zakresu gospodarki odpadami i ochrony ziemi, których łączna wartość wyniosła 1284 mln złotych. W tym 43 projekty zostały dofinansowane w kwocie 133 mln zł ze środków komercyjnych banku, a pozostała część ze środków finansowych we współpracy z WFOŚiGW oraz NFOŚiGW [9].

Dodatkowym źródłem finansowania przedsięwzięć w ramach gospodarki odpadami mogą być wyemitowane przez samorząd terytorialny obligacje komunalne. Instrument ten uważa się za papier wartościowy w randze długu publicznego emitowany w celu finansowania projektów inwestycyjnych realizowanych w ramach zadań, do wypełniania których te jednostki samorządu terytorialnego zostały powołane. Obligacje komunalne można uznać w zasadzie za najpewniejszy instrument finansowy, co wynika z charakteru ich emitenta, którym jest samorząd terytorialny. Organ ten ma bowiem stałe źródła dochodów, takie jak: podatki ludności, subwencje i dotacje oraz przychody własne obiektu, do budowy którego mogą być emitowane obligacje. Tym niemniej rynek obligacji komunalnych jest rynkiem specyficznym. Około 85% jego wartości stanowią papiery emitowane w trybie oferty niepublicznej, a obrotem wtórnym zajmują się banki organizujące emisje. Z tego wynika fakt, że nie ma bieżącej wyceny walorów, a możliwość zainwestowania w nie jest niezbyt znana szerokim kręgom inwestorów [13]. Obligacje komunalne są oprocentowane zwykle według zmiennej stopy procentowej opartej głównie na rentowności 52-tygodniowych bonów skarbowych, rzadziej na stopie WIBOR. Ich okres zapadalności wynosi najczęściej od 3 do 8 lat. Okres dłuższy niż 10 lat zdarza się bardzo rzadko [13]. Można przypuszczać, że rynek obligacji komunalnych w kolejnych latach z pewnością będzie się rozwijał. Popyt na fundusze unijne osiąga poziom, który znacznie przekracza podaż i w tej sytuacji jednostki samorządowe szukają innych możliwości finansowania inwestycji. Konieczne jest jednak zwiększenie atrakcyjności bieżącej poszczególnych emisji obligacji komunalnych, aby dawały one szansę pozyskania środków taniej niż kredyt bankowy. Nie może to być jednak całkowicie wolny rynek, ponieważ ideą przewodnią obligacji komunalnych nie jest zarabianie na nich czy spekulacja nimi, ale pomoc jednostkom samorządowym w realizacji przedsięwzięć proekologicznych.

Szansą dla poprawy stanu środowiska naturalnego w regionie śląskim jest również Regionalny Program Operacyjny dla tego województwa. Program ten stanowi najistotniejszy instrument polityki regionalnej tego rejonu w okresie 2007-2013, który spaja większość zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Program ten stwarza możliwość pozyskania środków finansowych na działania dotyczące środowiska w ramach priorytetu V - Środowisko z EFRR na poziomie 180,69 tysięcy euro.

W zakresie Działania 5.2. Gospodarka odpadami z RPO WSL mogą być realizowane projekty dotyczące selektywnej zbiórki odpadów, ich odzysku, unieszkodliwiania oraz recyklingu, a także działania dotyczące zamykania i rekultywacji składowisk odpadów. Wkład ze środków unijnych Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na to działanie w całym okresie funkcjonowania programu wynosi 40 mln euro [14]. Z sumy tej 22,32 mln euro możliwe jest do pozyskania w ramach Programów Rozwoju Subregionów, a 17,68 mln euro w drodze konkursów. Do końca stycznia 2010 roku w efekcie przeprowadzonego konkursu podpisano 6 umów na dofinansowanie z EFRR inwestycji dotyczących gospodarki odpadami. Łączna wartość faktycznego dofinansowania inwestycji z tego działania wyniosła 19 mln złotych, co stanowi zaledwie 26% dostępnych środków. Cztery z sześciu dofinansowanych projektów dotyczą zamknięcia i rekultywacji składowisk odpadów, jeden budowy kompostowni osadów ściekowych, a ostatni likwidacji azbestu w budynkach użyteczności publicznej [15].

Coraz częściej za przychody umożliwiające realizację działań inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami traktowane są również uniknięte koszty transportu, składowania lub przerobu odpadów w efekcie działań związanych z minimalizacją i unikaniem powstawania odpadów. Istotne są jednak prowadzone na szeroką skalę akcje edukacyjne wśród całej społeczności gminy.

System finansowania ochrony środowiska obfituje w różne środki pieniężne, które należy tylko umiejętnie wykorzystać. Najbardziej popularne źródło stanowią jednak dotacje unijne jako najtańszy pieniądz poszukiwany w pierwszej kolejności. Obecna sytuacja gospodarcza w Europie rodzi jednak obawy co do kolejnych lat. Istnieje bowiem ryzyko, że dostępne dla Polski środki unijne będą maleć z uwagi na złą kondycję innych krajów Wspólnoty. Należy zatem rozpocząć poszukiwania alternatywy tego źródła, aby bez większych problemów realizować potrzebne inwestycje ekologiczne w kolejnych okresach budżetowania unijnego.

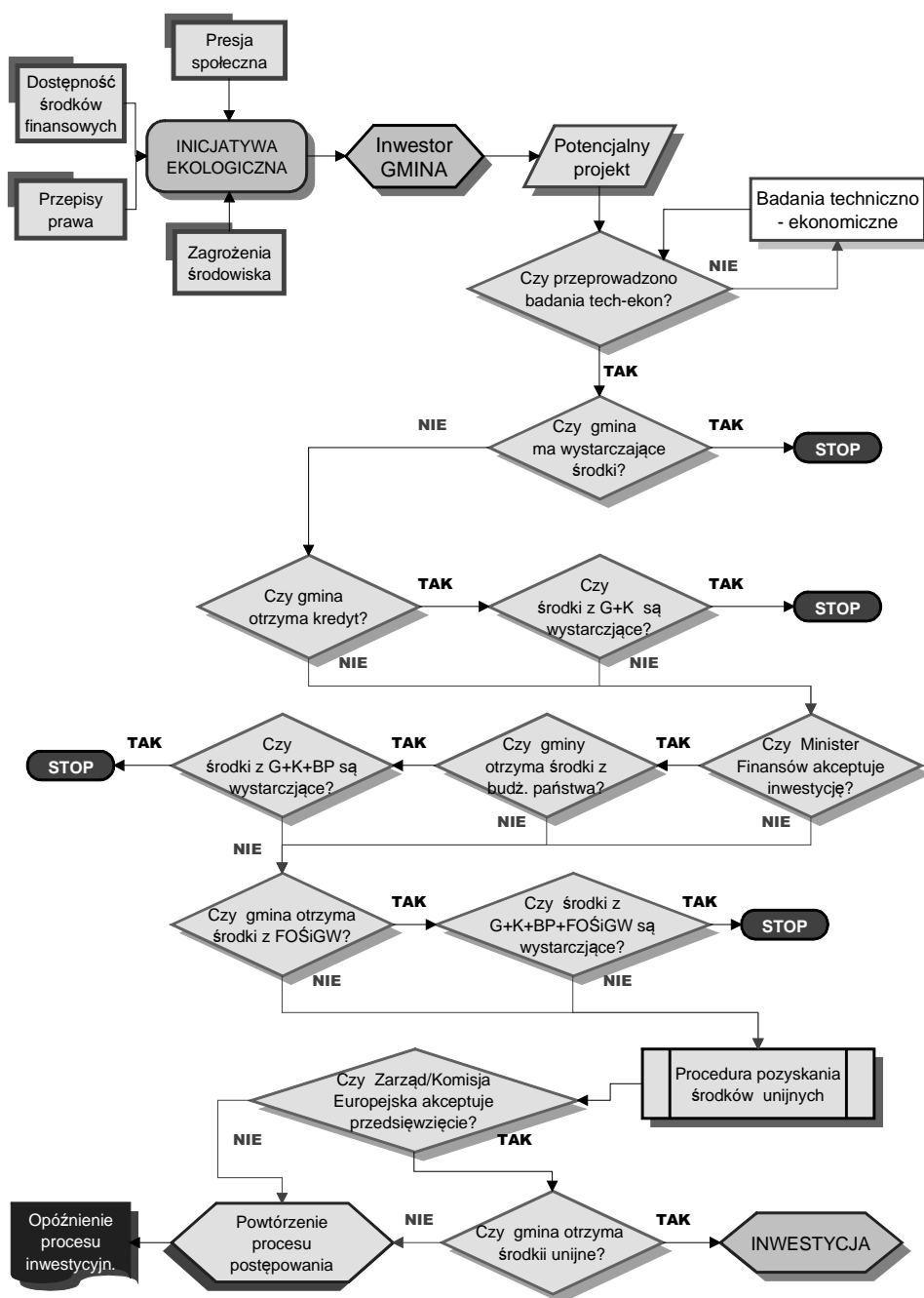
3. Procedura postępowania inwestycyjnego w gminie w celu pozyskania środków finansowych

W celu poprawy i ochrony stanu środowiska naturalnego w gminach niezbędne są prowadzone na szeroką skalę działania inwestycyjne. Brak wystarczających środków finansowych stanowi dla gminy barierę realizacji określonego celu ekologicznego. Wynika z tego, że zniesienie ograniczenia finansowego staje się jednym z jej głównych celów działania. Wiadomo, że nie można rozpocząć przedsięwzięcia bez wstępnych projektów i analiz. Konieczny jest również dobrze sporządzony harmonogram finansowy oraz prawidłowo określone źródła pozyskania kapitału.

Na podstawie przeprowadzonej analizy literatury przedmiotu i badań zaproponowano, pokazaną na rysunku 1, procedurę postępowania inwestycyjnego, która ma charakter uniwersalny. Przedstawia ona drogę, jaką musi pokonać inwestor, w tym przypadku gmina, szukający środków finansowych na realizację danej inwestycji, która ma służyć poprawie stanu środowiska naturalnego.

Źródło: Opracowanie własne

Skróty zastosowane w schemacie:

G - Gmina, K - Kredyt, BP - Budżet Państwa, FOŚiGW - Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Rys. 1. Procedura postępowania inwestycyjnego

Pierwszy etap procedury obrazuje warunki, które muszą zaistnieć, aby doszło do podjęcia projektu inwestycyjnego. Dotyczy to przede wszystkim pojawienia się inicjatywy ekologicznej, która powoduje, że gmina przygotowuje projekt inwestycyjny pozwalający określić konieczne środki finansowe na realizację konkretnego przedsięwzięcia. Brak wystarczających środków finansowych na realizację inwestycji powoduje przejście do etapu drugiego pokazującego możliwe źródła pozyskania środków finansowych. W przypadku niezgromadzenia i tym razem koniecznych funduszy należy przejść do etapu trzeciego, który stanowią możliwe do uzyskania środki z Unii Europejskiej.

Zaproponowany sposób pozyskania środków finansowych jest drogą skutecznego postępowania w kierunku przyspieszenia realizacji określonego celu ekologicznego. Przedstawiona procedura porządkuje i systematyzuje sposób postępowania w celu zgromadzenia koniecznych środków na realizację inwestycji. Tym niemniej w gminach, szczególnie małych, obserwuje się zjawisko, z którego wynika, że samorządy te w pierwszej kolejności sięgają po środki unijne jako tańsze źródło finansowania. Dopiero w najgorszym przypadku, po braku akceptacji i odmowie finansowania, poszukują innego rozwiązania, co już z góry wydłuża proces inwestycyjny.

Realizacja przedsięwzięć proekologicznych jako celów spójnych pozwala osiągnąć znaczne korzyści ekologiczne, społeczne i gospodarcze. Należy zatem z rozważą korzystać z możliwości, jakie stwarza nam obecnie Unia Europejska, i podejmować przedsięwzięcia ekologiczne. Jednakże w perspektywie kolejnych lat wydaje się konieczne poszukiwanie innych rozwiązań.

Podsumowanie

Bardzo ważnym elementem w dzisiejszym systemie finansowania ochrony środowiska jest dostęp do różnych źródeł, dających możliwość wyboru sposobu finansowania inwestycji ekologicznych. Wysoki koszt najczęściej niedochodotwórczych inwestycji środowiskowych trudno jest pokryć w całości wyłącznie ze środków własnych gminy. Dlatego zróżnicowany koszt pozyskania funduszy bardzo często decyduje o powodzeniu lub klęsce gminnych planów gospodarki odpadami. Konieczne jest zatem ciągle doskonalenie systemu finansowania ochrony środowiska. Wiadomo, że organy gmin poszukują najtańszego pieniądza. Należy stwierdzić, że niedoceniana jest wciąż rola obligacji komunalnych jako źródła finansowania inwestycji gminnych w stosunku do roli, jaką pełni dotacja unijna. Jednakże w obliczu tak dużych potrzeb środowiskowych źródło to zaczyna być niewystarczające. Należy zatem poszukiwać i korzystać z innych możliwości, jakie daje nam gospodarka, aby można było doprowadzić do realizacji niezbędnych przedsięwzięć w zakresie gospodarki odpadami w gminach. Również bardzo ważna jest sprawnie przeprowadzona procedura postępowania inwestycyjnego, która porządkuje i systematyzuje sposób postępowania w celu zgromadzenia koniecznych środków na realizację inwestycji. Poza tym procedura ta przyspiesza realizację określonego celu ekologicznego, stając się tym samym skuteczną.

Literatura

- [1] Ustawa z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, DzU 2005, Nr 236, poz. 2008, art. 3 ust. 1.
- [2] Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach, DzU 2007, Nr 39, poz. 251, art. 16a.
- [3] Aktualizacja planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego, KONSORCJUM IETU Katowice - IMBiGS CGO Katowice, Katowice 2009, s. 3, 30-32.
- [4] Ochrona środowiska, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2002-2009.
- [5] Ochrona środowiska 2009, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009, 358.
- [6] Lista przedsięwzięć priorytetowych planowanych do dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Katowicach na 2010 rok, Zatwierdzona uchwałą Rady Nadzorczej z dnia 15 czerwca 2009 roku, http://www.wfosigw.katowice.pl/podst_dokumenty.htm, (30.01.2010).
- [7] Zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek ze środków WFOŚiGW w Katowicach, Ustalone uchwałą Rady Nadzorczej nr 320/2009 z dnia 30.10.2009 roku, http://www.wfosigw.katowice.pl/podst_dokumenty.htm (30.01.2010).
- [8] Informacja o działalności WFOŚiGW w Katowicach, 2006-2009, www.wfosigw.katowice.pl
- [9] Raport ekologiczny 2009, BOŚ S.A., http://www.bosbank.pl/pub/files/Rap_Eko_09.pdf (30.01.2010).
- [10] <http://www.bosbank.pl/index.php?page=2613> (30.01.2010).
- [11] Regulamin udzielania kredytów preferencyjnych w ramach linii kredytowej o symbolu LG w latach 2009-2010, http://www.wfosigw.katowice.pl/wspolpraca_bankami.htm (30.01.2010).
- [12] <http://www.bosbank.pl/?page=2115> (30.01.2010).
- [13] Kozuń-Cieślak G., Obligacje komunalne. Instrument dłużny dla jednostek samorządu terytorialnego, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2008, 52, 76.
- [14] Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, Katowice, wrzesień 2009, 5, www.rpo.silesia-region.pl (21.01.2010).
- [15] www.rpo.silesia-region.pl/mapa/index.php (02.01.2010).

Sources of Funding of Waste Management in Municipalities of Silesian Voivodeship

The quality of the environment has a huge impact on the level of society living as well as on a satisfactory economic growth. According to the National Environmental Policy in 2009-2012 with a view to the year 2016, a demand for financial resources to protect environment in Poland is enormous, around 16 billion zlotys on average per year. In waste management an annual average of financial demand is about 1.4 billion zlotys. It is important to use all available funds in the most efficient way. National funding and funds from the European Union which have been allocated for the period 2007-2013 under the different programs give Poland a big chance to improve the environment, particularly in highly degraded areas, such as the Silesia voivodeship. This province is located on the top of the infamous place in terms of quantity of industrial waste generated in Poland and in the second place after the Mazowieckie voivodeship in terms of quantity of municipal waste generated. This is largely due to the characteristics of this voivodeship, which is mainly an industrial region with the highest rate of urbanization in Poland. Nevertheless, the basic problem lies in the sufficient quantities of waste disposal installations. That is why awareness of possible sources of financing for environmental investment is so important in the municipality. The skillful use of these resources creates opportunities for change, and thereby achievement a significant improvement of the environment.

Keywords: funding, waste management, municipality

